

da Norenci niso bili Slovenci, ampak Kelti, mi naj pové, kam so Norenci v dóbi 33 let zginili? Gori smo čuli, da še Prokop leta 652 prebivavce karnskih in norenskih planin imenuje Karne in Nurike. Tri in trideset let pozneje — leta 595 pa je že, kakor Pavl Diakon piše, bavarski knez Tasilo Slovence pobojeval, in leta 610 je njegov sin Garibold pri Aguntu od Slovencev preganjan bil.¹⁾

V kratkem času 33 let bi bili toraj prvotni prebivavci Norenskega popolnoma zginiti mogli. Ali kamo bi bili zginili? Noben tadanji zgodovinar nič ne omenja vojsk, ktere bi prišedši Slovenci imeli biti z prvotnimi stanovniki. Tudi nikjer ni pisano, da bi se bili prvotni stanovniki Norenskega dobrovoljno izselili. Še manje je dokazati, da so se poslovenili. Ravno tako noben spisatelj ne omenja, kadaj bi bili tjè prišli Slovenci, ktere na koncu 6. stoletja nahajamo že na friulski in tiroljski meji.

Najnovejši zgodovinoslovci tožijo, da nimamo nikakoršne gotove vesti od naseljevanja Slovencev po Štirim, Kranjskem in Koroškem.

Samostalnost norenskih, ali, kakor se v tej dóbi velijo, korotanskih Slovencev pa je komaj dvesto let terpela. Že leta 788 so Franki jih podjarmili, in s podjarmljenjem tudi pokersévanje začeli.

Korotansko je sedaj dobilo novo politiško uredenje. Vse dežele, ktere so na iztoku od bavarskega kraljestva Karola Vélikega bile podveržene, so stale leta 796—799 pod gospodstvom vojvoda friulskega. Pozneje je friulski grof gospodoval Korotansko, Istrijo in Liburnijo, Dalmacijo in zemljo med Savo in Dravo; mejni grof na iztočni strani pa Trangov, gornjo in dolnjo stran stare Panonije do Drave.²⁾

Kakor je Karol Véliki za politiško uredenje skerbil, tako tudi za cerkveno. Ker je patriarh akvilejski hotel južno Korotansko imeti pod svojo oblastjo, je tedaj Karol 14. junija 810 odločil, da v prihodnje Drava ostane za mejo med akvilejskim patriarhatom in nadškofijstvom solograderskim, ktero odločbo je Ludevik Pobožni leta 819 poterdil.³⁾

Slovenska zemlja je po tem takem v cerkvenih zadevah prišla pod oblast akvilejskega patriarha in solnogradskega nadškofa, — Slovenci bi toraj nikakošne zgodovinske pravice ne imeli, svečano tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda obhajati? Razberimo malo zgodovino slavnih teh mož.

(Dalje sledí.)

Pisma o Slovencih in Slovenkah.

I.

Preljubi moj!

Ti, dragi prijatelj, želiš, naj bi ti, kadar je lepo vreme, pisal kaj iz življenja slovenskega ljudstva. Misliš, da ga dobro poznam, ker sem pregazil slovenski svet od Adrie do Mure, od Zile do panonskih dobrav. Izidi se volja Tvoja! Vendar ne pričakuj od mene sostavnih pisem. Česar se moj pomnež dobro spominja, to bodem Ti povedal prav debelo, da bodeš lahko čul in si zapomnil. Danes nekaj od slovenskih trgov.

Kakošni so slovenski tergi in kaj so?

Slovenski tergi so povlastjene občine, v kterih prebivavci govorijo slovensko-nemško zmes, v kterih slovenske otrobe vežejo z nemškim povreslom. Imajo svojega „purgermajstra“, večidel najmodrejšega človeka v celem tergu, včasih kakošnega kožarja, včasih kerznarja, kakor mu je ravno v mladosti odločen bil prihodnji stan. Ta človek nosi večidel velik zvonec, in žlahta njegova in botri so

vsegamogočni v svitu za obče blago. S svojimi sini in hčerami govori večidel nemški, s hlapci in deklami pa slovenski. Ali ima terg kavarnico ali „kafegaus“, se on tam vsak večer dobro „unterholta.“

Včasih teržanom napravi veselje in jim preskerbi teatar. Kakošna večja hiša v tergu, včasih tudi gumno, služi za igrališče, in na deskah „auf den Brettern, die die Welt bedeuten“ „Jaromir“ in „Hinko der Freiknecht“ donujeta svoj gorje! Mesarjeva žena je posodila za pregrinjalo (Vorhang) veliko plahto, na kateri še se večkrat vidijo kervave kapljice nedolžnega teleta. Drugi dan psuje po vsih kotih, da se ji še niso nazaj spravile njene drage plahte. Teatar se igra po nemški. Malo in veliko se v njem snide, ker ta dan razumeta tudi lončar in lončarica nemški, akoravno se je ona rodila na Brezovnjaku, kjer se nemški le tadaj čuje, kadar nemški vojšak pride na „sekucijo“ (execution). Vendar, ker se tudi šteje ta med „purgarje“, tedaj nečeta doma ostati, in zato sta tisti dan terjala za prodano posodo gotov denar, da ložej vstopnino v teatar plačata, akoravno drugekrat za maslo, zabel in grah prodajata posodo. Na prvi klopi, ktera je z zelenim suknom pregernjena sedi „purgermajster“ in njegova „ljuba moja.“ Sukno so vzeli z roteža, ktero inda služi za pokrivalo na dolgi mizi, okoli ktere modri svetovavci sedijo in srečo in nesrečo občine prevdarjajo. Tla, kjer igravci igrajo, so pokrite z rudečim suknom, ktero je mežnar skrivši iz „žagrada“ odnesel, da je smel za to milošino zastonj v teatar.

Trije „igerci“ razveseljujejo slavne poslušavce: eden basico sterže, drugi na klarinet piska, in tretji v trompeto piba.

Kantnar (podučitelj) je zešil nemšk prolog, kterege klobučar deklamira, ali če bi on kurajže ne imel, pa sedlarjeva hči, kateri hlapci in dekle ne smejo reči „jungfrava“ ampak „frajlica.“ Ker ravno nima belih „glazehandšuhov“, si stare zamazane pošupa z moko, in tako vredna učenka umetnosti opravlja službo slovenske Rettihouke. Mati se veselja jočejo na lesenem stolcu; hočejo vstati, da bi jo bolje vidili, — al joj! stol so od „šoštarja“ na posodo vzeli, in tofantni „klad“ ljube gospé sedlarice se je terdno prilepil, da glasen uzdih prestraši pazljivo občinstvo, ali kakor purgermajster pravi „respectables publikum.“

Teatar je minul. Igravce čaka pri „Oksenbirtu“ mastna večerja. Vsaki je nekaj za umetnike daroval. Kožar, kateri ima najboljše vina, je poslal butele in glasne zdravice se napijavajo slavnim umetnikom. Drugi dan je dosti govora in žubora ne zavoljo igravcov, ampak zavoljo „toalet.“ Gospá lončarica pripoveduje svoji dekli, „kako se je purgermajsterca bila namaškarila“, — samo to ji je še „falilo“, da ni imela „šlara“, še gospá „verbolterca“ ni imela takega dragega „tihelna“ na nadrah, — kaj si vendar misli! pa lahko, ker so lani iz težkih njiv vso laško repo purgermajstrovi hlapci ponoči domú zvozili, potem pa razglasili, da so jo izkopali soldati, kateri so skoz terg „marširali.“ Po takošnih opazkah se vname velik hrup, in gospod purgermajster za terdno sklone, nikdar več teatra ne privoliti.

Glej, bratec dragi, Nr. 1 iz slovenskega národnega življenja. Prevdarjaj in premišljaj o nevolji sveta, kakor hočeš, težko bodeš jo poboljšal.

Da si mi zdrav! Vreme se je obernilo; kadar se sopet razjasni, kaj drugega. Vés tvoj Vitomar.

Poglavitni spominek Vodnikove stoletnice.

Ta bi utegnila biti: Nova, zlejšana, popravljena in pomnožena izdaja Vodnikovih pesem.

Vodnik se šteje za očeta novejšega slovenskega pesništva; vendar njegove pesmi doslej niso ne v popolnem obsežku ne v primerni podobi na svetlem. Kar je Vodnik sam dal v natis, je ali le „za pokušnjo“, kakor je

¹⁾ Paul. Diac. 4, 7. ²⁾ Einhard ad ann. 819. ³⁾ Glej Kleinmayer „diplom. Anh.“ str. 61, 67.